Bijlage 1, notitie kwaliteitsniveaus in het netheidsbeheer in de openbare ruimte van de gemeente Meierijstad

1. Aanleiding

Op 20 december 2018 heeft de raad het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) vastgesteld. Hierbij is een amendement aangenomen om, in afwijking van het voorstel, beeldkwaliteitsniveau B van de C.R.O.W. te hanteren als basisniveau voor het beheer en onderhoud. Sindsdien is er een en ander gebeurd; In deze paragraaf lichten we dat kort toe.

Marktoriëntatie

Na marktoriëntatie bleek in de loop van 2019 dat het toenmalige beheerbudget ontoereikend zou zijn om kwaliteitsniveau B te borgen. Oorzaken zoals lagere inkomsten van het Rijk, groei van het areaal door nieuwbouwwijken, indexering van contractprijzen, contractuele verplichtingen, marktwerking, organisatorische redenen en taakverschuivingen binnen de eigen organisatie hadden een onvoorziene negatief effect op de taakstelling. Dit is in de programmabegroting van 2020 toegelicht en daarbij is een afwijkende werkwijze voorgesteld, passend binnen het budget. Dat hield in dat het beheer wordt geëxtensiveerd van:

- Grasvelden binnen de bebouwde kom (van B naar C)
- Onkruidbeheersing en zwerfvuilbeheer in beplantingen binnen de bebouwde kom (van B naar C)

Daarnaast is toen aangegeven dat ook het onderhoud van sloten, bermen, recreatieve voorzieningen en landschapselementen in het buitengebied niet zou worden uitgevoerd op basis van *beeldkwaliteit* maar op basis van *functies*. De lagere beeldkwaliteit hierdoor, ten opzichte van stedelijk groen, in woonwijken, op bedrijventerreinen en in winkelcentra binnen de bebouwde kom werd als acceptabel gezien.

Opties ter overweging

Het college presenteerde daarmee een voorstel voor een gedifferentieerd onderhoudsniveau dat zoveel mogelijk recht doet aan de wensen van de raad en keuzes bevat op basis van afwegingen en risico's. In de programmabegroting 2020 is voor de raad evenwel ter overweging de optie opgenomen om structureel een extra bedrag van € 320.000,- beschikbaar te stellen om toch een hoger basiskwaliteitsniveau te realiseren (conform het geamendeerde IBOR).
Ook werd aangegeven dat voor het slootonderhoud zoals dat werd uitgevoerd in de voormalige gemeten Veghel structureel een extra bedrag van € 220.000,- nodig was.
De raad heeft bij de vaststelling van de op 7 november 2019 géén gebruik gemaakt van deze opties.

Motie april 2021

Op 29 april 2021 heeft de raad een motie aangenomen waarin werd verwezen naar de geconstateerde afwijking van het raadsbesluit IBOR uit 2018 en waarin aan het college werd verzocht om:

- Ten behoeve van de keuze voor de kwaliteit van openbare ruimte in 2022 (en de jaren daarna) dit jaar een onderbouwd voorstel aan de raad voor te leggen voor het kwaliteitskader beheer openbare ruimte, inclusief mogelijke alternatieven, zodat de raad in staat gesteld wordt een hoger of lager kwaliteitsniveau vast te stellen;

- Jaarlijks bij de begroting aan de raad het benodigde budget voor te leggen voor het beheer van de openbare ruimte in het navolgende jaar en dit budget te baseren op het behalen van de kwaliteitsniveaus die de raad hiervoor heeft vastgesteld.

In deze notitiegeven wij een toelichting op het huidige beheer en de keuzes die hieraan ten grondslag liggen. Daarnaast gaan wij in op mogelijke alternatieven en de gevolgen in financiële en praktische zin.

2. Kaderstelling

Assetmanagement
Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is een vorm van assetmanagement. Het gaat over het managen van kapitaalgoederen. Assets in de openbare ruimte zijn bijv. bruggen, wegen, sluizen, verkeersregelinstallaties, riolering, verhardingen, waterpartijen en groen.
Het gaat hierbij over prestaties, risico's en kosten. Als assets onvoldoende presteren, dan nemen de risico's toe, waaronder bijvoorbeeld risico's op het gebied van bereikbaarheid of leefbaarheid, maar ook financiële- of veiligheidsrisico's. Assetmanagement staat dus voor een optimale balans tussen waarde, prestaties, risico's en kosten.
De discussie over kwaliteitsniveau B als basisniveau gaat hoofdzakelijk over beeldkwaliteit. De C.R.O.W. kwaliteitssystematiek zoals beschreven in de Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018 gaat alleen over beeldkwaliteit, niet over technische eisen, functies, veiligheid of regelgeving als basis voor het onderhoud. In de praktijk gaat het echter om het totaal aan afwegingen. We lichten dat hierna verder toe.

In deze notitie richten we ons niet op het rationeel wegbeheer waarvoor het Beheerplan Wegen eerder dit jaar is vastgesteld. Dit beheer is gericht op de instandhouding van de wegconstructie en de gebruikseigenschappen van wegen. Bij het hierbij gevoerde kwaliteitsniveau B is er sprake van een technisch 'ingrijpmoment', waarbij onderhoud noodzakelijk is om de levensduur te verlengen. Dit wordt bepaald op basis van inspecties. Wel wordt in deze notitie het netheidsbeheer op verhardingen inhoudelijk behandeld. Het gaat dan om veegbeheer, onkruidbestrijding, blad ruimen en zwerfvuilbeheer.

Gedifferentieerd beheer
Om zoveel mogelijk te kunnen voldoen aan de doelstellingen van het IBOR, de financiële kaders en de praktische uitvoerbaarheid, passen we vanaf 2020 een gedifferentieerd beheer toe. Dit beheer bestaat grofweg uit twee werkwijzen:
1) Beheer op basis van vastgestelde uitvoeringsfrequenties
2) Beheer op basis van vastgestelde beeldkwaliteit

De praktijk laat namelijk zien dat sommige typen onderhoudswerkzaamheden zich goed lenen voor werken met beeldkwaliteitsniveaus. Maar voor andere werkzaamheden is uitvoering op basis van frequentie in velerlei opzicht een veel geschikter werkwijze.

Ad 1 – Beheer op basis van frequenties
Beheer op basis van vastgestelde uitvoeringsfrequenties passen we toe vanwege verschillende redenen, onder andere:
- Wanneer de werkzaamheden een relatief lage frequentie hebben;
- Seizoensinvloeden zoals o.a. bij het opruimen van blad;
- Specifieke groeivorm, bijvoorbeeld bij hagen knippen;
- Organisatorische redenen, bijvoorbeeld werken met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;
- Functioneel beheer: sturen op behoud van functie waarbij het beeld ondergeschikt is. Voorbeelden hiervan zijn watergangen of houtsingels;
- De huidige situatie, bijvoorbeeld omdat het huidige kwaliteitsbeeld nog niet voldoet.

De bovengenoemde aspecten zorgen er voor dat bepaalde werkzaamheden, zoals het ruimen van blad, hagen knippen, snoeiwerkzaamheden of sloten maaien, in de praktijk bij voorkeur niet op basis van de beeldsystematiek worden uitgevoerd. Daarnaast is ook gebleken dat deze werkzaamheden in de praktijk zeer lastig zijn om op beeld te handhaven voor zowel de uitvoerende als voor de opdrachtgevende partij. Het inzetten van de beeldkwaliteitssystematiek voor deze werkzaamheden leidt hierdoor tot forse hogere kosten en/of organisatorische problemen. De combinatie van werken op kwaliteitsbeeld en frequentie wordt om deze redenen ook vaak bij andere gemeenten toegepast.

Ad 2 - Beheer op basis van kwaliteitsniveaus

Bij beheer op basis van C.R.O.W. kwaliteitsniveaus wordt jaarrond een uniform kwaliteitsbeeld afgesproken waarbij de uitvoerende partij zich conformeert aan de vastgelegde kwaliteit. Het gaat om prestatieafspraken die verwoord zijn in zogenaamde ‘beeldmeetlatten’. Voorbeelden van criteria in meetlatten zijn grashoogte, overgroei randen, vullingsgraad afvalbak, de aanwezigheid van graffiti, de aanwezigheid van veegvuil of onkruid.
Deze beheermethode wordt vaak toegepast bij beheer- werkzaamheden met een hogere frequentie per jaar maar waar gedurende het jaar wel variatie zit in de frequentie. Deze variatie ontstaat o.a. door seizoenen (o.a. groei van onkruid en gazons) of door gebruiksintensiteiten (zwerfvuil in groenvoorzieningen bij evenementen of in weekenden).

Voordelen van gedifferentieerd beheer in de praktijk

Het beheer is gericht op de duurzame instandhouding van de openbare ruimte en het handhaven van een afgesproken kwaliteit en bruikbaarheid. Elke passende frequentie en elk beheerniveau heeft dit als uitgangspunt. Het stelt ons in staat om gericht en passend beheer uit te voeren binnen de budgetkaders. Maar er zijn er ook nog andere voordelen aan het gedifferentieerd beheer. De differentiatie geeft ons de mogelijkheid om invulling te geven aan andere ambities van de gemeente:

- In spelen op klimaatveranderingen zoals langdurige droogte en hitte of extreme neerslag (o.a. door een grotere variatie toe te staan met het C niveau bij maaien)
- Biodiversiteit vergroten (o.a. door mogelijkheid van een lagere maaifrequentie)
- Lokaal arbeidsplekken creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (samenwerking WSD/IBN)

3. Huidig beheer

Op dit moment passen we in Meierijstad gedifferentieerd beheer toe. In de tabellen in bijlage 1 geven we inzicht in de kwaliteitsniveaus of frequenties zoals deze momenteel in de onderhoudscontracten gehanteerd worden. Hierbij zijn 3 deelgebieden onderscheiden:

- De 3 winkelcentra van Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel;
- De overige gebieden binnen de bebouwde kom
- Het buitengebied.

Naast deze hoofdindeling zijn er ook hotspots, zoals oorlogsmonumenten, die op een hoger niveau worden onderhouden dan de omgeving.

4. Alternatieve opties beheer

Hiervoor hebben we uiteengezet wat de beweegreden zijn voor de huidige manier van werken. In dit hoofdstuk geven we per deelgebied aan welke alternatieve keuzes er zijn (eventueel onder voorwaarden) en wat daarvan de consequenties zijn. We benoemen ook waar we geen mogelijkheden zien voor een andere beheerwijze.

4.1 Woongebieden en bedrijventerreinen binnen de bebouwde kom

4.1.1 Aanpassingen contractuele afspraken beeldniveau

Indien het wenselijk wordt geacht de nu gehanteerde C niveaus voor de betreffende beheergroepen aan te passen naar het B niveau, dan heeft dit gevolgen voor het budget. Naast de structurele meerkosten is er ook sprake van extra incidentele kosten voor een ‘nulbeurt’ die nodig is om het onderhoudsniveau van niveau C naar B te brengen. Zie de tabel in bijlage 2 voor de details.

De vergelijking van de kosten is gemaakt op basis van beschikbare contractuele eenheidsprijzen uit 2020. Waar er geen contractuele afspraken zijn gemaakt is gebruik gemaakt van normprijzen., in sommige gevallen zijn deze echter niet voorhanden. Een bijkomend aspect is dat ook met de uitvoerende partijen moeten worden gesproken over de beschikbaarheid van capaciteit om dit extra werk uit te voeren.

Tevens zijn we bij de bepaling van het genoemde benodigde extra budget alleen uitgegaan van de werkzaamheden die op dit moment met de beeldkwaliteitssystematiek worden uitgevoerd. Indien werkzaamheden die op basis van frequenties worden uitgevoerd óók op beeldniveau B onderhouden gaan worden zal het benodigde aanvullende budget fórs verder stijgen. Een indicatie van deze aanvullende stijging kunnen we, indien gewenst, nader onderzoeken omdat referentiecijfers vanuit onze contractuele afspraken hiervoor ontbreken.

4.1.2 Technische haalbaarheid implementatie niveau B voor beeldkwaliteitsposten binnen bebouwde kom

Op basis van de huidige beeldkwaliteit is het in principe technisch haalbaar om over te schakelen naar kwaliteitsniveau B. Er zijn wel financiële, praktische en organisatorische redenen die hierboven zijn benoemd om niet voor alle aspecten van het onderhoud te kiezen voor de beeldkwaliteitssystematiek. Een voorbeeld is de beeldmeetlat voor natuurlijk afval op verharding:

Verharding	natuurlijk afval op verharding			
A+	A	B	C	D
				
Er is geen natuurlijk afval.	Er is weinig natuurlijk afval.	Er is in beperkte mate natuurlijk afval.	Er is redelijk veel natuurlijk afval.	Er is veel natuurlijk afval.

bedekking binnen bladvalperiode 0% per 100m²	**bedekking binnen bladvalperiode** ≤ 10% per 100m²	**bedekking binnen bladvalperiode** ≤ 25 % per 100m²	**bedekking binnen bladvalperiode** ≤ 35% per 100m²	**bedekking binnen bladvalperiode** > 35% per 100m²
bedekking buiten bladvalperiode 0% per 100m²	**bedekking buiten bladvalperiode** ≤ 5% per 100m²	**bedekking buiten bladvalperiode** ≤ 10% per 100m²	**bedekking buiten bladvalperiode** ≤ 25% per 100m²	**bedekking buiten bladvalperiode** > 25% per 100m²
laagdikte 0 cm	**laagdikte** ≤ 3 cm	**laagdikte** ≤ 10 cm	**laagdikte** ≤ 30 cm	**laagdikte** > 30 cm

Het is in de praktijk heel lastig om tijdens de bladvalperiode overal te voldoen aan de eisen voor niveau B.

Het grootste deel van het netheidsbeheer in de bebouwde omgeving wordt uitgevoerd door IBN en WSD; de twee sociale werkvoorzieningsbedrijven waarmee gemeente Meierijstad een samenwerkingsovereenkomst heeft. Medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben meer moeite met het omgang met de beeldkwaliteitssystematiek bij het beheer en onderhoud. Daarnaast is er sprake van een capaciteitsprobleem bij uitbreiding van het takenpakket. Dit was onderdeel van de afwegingen.

4.1.3 Conclusie en advies t.a.v. alternatieven

In bijlage 2 geven we aan voor welke onderhoudscategorieën de raad eventueel een andere keuze kan maken. Voor de overige categorieën achten we dat, zoals we hiervoor beargumenteerd hebben, niet haalbaar.
Om hoge kosten ineens voor een directe omschakeling naar B (aanvullend onderhoud) te voorkomen kan er gekozen worden om een overgangsperiode te hanteren. Binnen deze periode kan de uitvoerende partij geleidelijk de relevante beheergroepen op niveau brengen. Ook hiervoor geldt dat verdere afstemming met de uitvoerende partijen noodzakelijk is, indien hiervoor wordt gekozen.

4.2 Winkelcentra

In de winkelcentra wordt beeldkwaliteitsniveau A gehanteerd of een frequentie die aansluit op de hogere beeldkwaliteit. Het is mogelijk om geheel over te schakelen naar de werkwijze met beeldkwaliteit maar de meerwaarde is gering. Zie tabel 5 in bijlage 2 voor de details.

4.3 Het buitengebied

4.3.1 Beheer op basis van functies en veiligheid

In het buitengebied worden er geen werkzaamheden uitgevoerd op basis van beeldkwaliteitsniveaus. Redenen hiervoor zijn dat de intensiteit van gebruik van de openbare ruimte buiten de kom lager is dan in bijvoorbeeld woongebieden. Daarbij komt dat een intensief onderhoud in algemene zin minder goed is voor de door ons geambieerde biodiversiteit. De beeldkwaliteit in C.R.O.W. meetlatten heeft vaak geen directe relatie met functies en regelgeving.

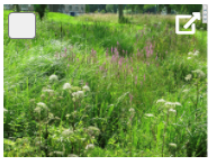
De kosten voor beheer op basis van beeldkwaliteit zijn ook hoger. In het buitengebied richten we ons daarom op beheer voor de instandhouding van functies, de (verkeers)veiligheid of vanwege wettelijke bepalingen.

Voorbeelden van functies zijn:

- Waterafvoer: dit is een belangrijke functie van een sloot. Andere functies zijn waterberging, infiltratie en wateraanvoer. Daarnaast kan een sloot fungeren als erfafscheiding.
- Wegverkeer: een wegberm heeft een belangrijke verkeersfunctie. De berm biedt een uitwijkmogelijkheid voor het wegverkeer en een onbelemmerd uitzicht is belangrijk voor de veiligheid. Daarom worden er eisen gesteld aan de hoogte van vegetatie en de aanwezigheid van obstakels.
- Ecologische functies: een berm, landschapselement of een sloot biedt een leefplek voor planten en dieren. De aard en het beheer van de aanwezige vegetatie speelt een belangrijke rol voor de kwaliteit. Intensief onderhoud is in algemene zin slecht voor de biodiversiteit: het verlaagd de kwaliteit en het veroorzaakt veel verstoring.

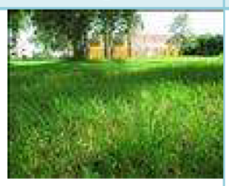
Het heeft daarom in het buitengebied weinig zin om beeldkwaliteit te gebruiken als uitgangspunt voor de beheersystematiek. Een paar praktische voorbeelden om dit te illustreren:

Voorbeeld 1: beeldmeetlat voor de kruidenrijkdom in grazige vegetaties waaronder wegbermen:

A+	A	B	C	D
				
De vegetatie bestaat uit zeer veel kruidachtige soorten.	De vegetatie bestaat uit veel kruidachtige soorten.	De vegetatie bestaat uit redelijk veel kruidachtige soorten.	De vegetatie bestaat uit enkele kruidachtige soorten.	In de vegetatie komen nauwelijks verschillende kruidachtige soorten voor.
aantal soorten ≥ 30 soorten per 25m²	aantal soorten ≥ 25 soorten per 25m²	aantal soorten ≥ 15 soorten per 25m²	aantal soorten ≥ 10 soorten per 25m²	aantal soorten < 10 soorten per 25m²
bedekking door glanzende grassen ≤ 10% per 25m²	bedekking door glanzende grassen ≤ 30% per 25m²	bedekking door glanzende grassen ≤ 50% per 25m²	bedekking door glanzende grassen ≤ 90% per 25m²	bedekking door glanzende grassen > 90% per 25m²

Veel bermen voldoen niet aan de kwaliteitseisen voor niveau B en vergen een grote inspanning om dat niveau te bereiken. Deze bermen moeten immers opnieuw worden ingezaaid of verschraald om de kruidenrijkdom te verhogen. Verschralen door maaien en afvoeren van de vegetatie is relatief duur ten opzichte van het standaard beheer wat nu op veel plekken wordt toegepast. Bovendien zijn er bermen onder forse laanbomen waar de licht en vocht concurrentie een grote rol speelt.

Voorbeeld 2: beeldmeetlat voor de grashoogte van ruw gras

Gras- en kruidachtigen	ruw gras-grashoogte			
A+	A	B	C	D
				
Het gras is voldoende kort voor het gewenste doel.	Het gras is voldoende kort voor het gewenste doel.	Het gras is voldoende kort voor het gewenste doel.	Het gras is voldoende kort voor het gewenste doel.	Het gras is te lang voor het gewenste doel.
hoogte gras ≤ 600 mm	**hoogte gras** ≤ 700	**hoogte gras** ≤ 800 mm	**hoogte gras** ≤ 1000	**hoogte gras** > 1000

De vegetatie in voedselrijke bermen voldoet niet makkelijk aan het grashoogte criterium voor kwaliteitsniveau B en moet daarom standaard 2 keer per jaar gemaaid worden. Rietbermen moet misschien wel 4 keer per jaar gemaaid worden om te voldoen aan de eisen. Intensief maaien is slecht voor de biodiversiteit. Deze beeldmeetlat is daardoor niet werkbaar.

Voorbeeld 3: meetlatten voor oever-soorten rijkdom en vegetatie in nat profiel
Sloten worden beheerdop basis van functies en de onderhoudsplicht die is vastgelegd in de Keur van het waterschap. Hoofddoel van het beheer en onderhoud is om het watersysteem goed te laten functioneren. Als het een watervoerende sloot is, dan moet deze aan profieleisen voldoen en voor een goede afvoer van water moet de sloot gemaaid worden. Maaisel kan niet achterblijven in de berm en moet dus afgevoerd worden. Er zijn kwaliteitsmeetlatten voor oevers en water. Deze zijn echter gericht op de aanwezige vegetatie, niet op de functies en regelgeving van het waterschap:

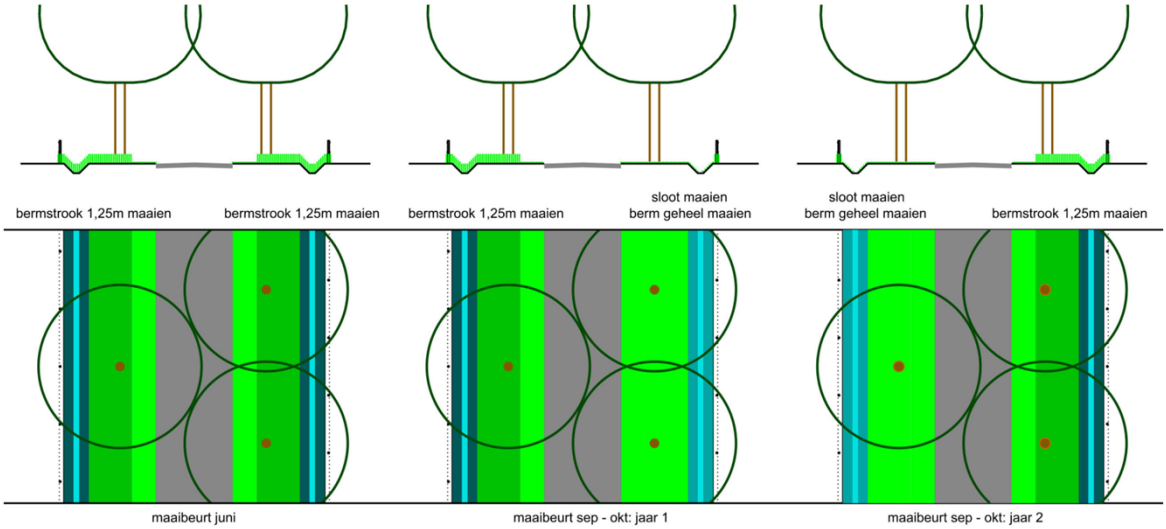
Water	vegetatie in nat profiel			
A+	A	B	C	D
				
Geen noemenswaardige begroeiing binnen het nat profiel met waterbodemwortelende planten. De water aan- en afvoer wordt nergens belemmerd.	Enige begroeiing binnen het nat profiel met waterbodemwortelende planten. De water aan- en afvoer wordt nergens belemmerd.	Het nat profiel is deels begroeid met waterbodemwortelende planten. De water aan- en afvoer wordt in geringe mate belemmerd maar nergens over de gehele breedte van het profiel.	Het nat profiel is begroeid met uitgegroeide beplanting. De water aan- en afvoer wordt duidelijk zichtbaar belemmerd, waarbij peilverschillen zichtbaar zijn.	Het nat profiel is begroeid met uitgegroeide beplanting. De water aan- en afvoer wordt duidelijk zichtbaar belemmerd, waarbij peilverschillen zichtbaar zijn.

bedekkingsgraad wateroppervlak ≤ 20% per 100m²	**bedekkingsgraad wateroppervlak** ≤ 30% per 100m²	**bedekkingsgraad wateroppervlak** ≤ 40% per 100m²	**bedekkingsgraad wateroppervlak** ≤ 50% per 100m²	**bedekkingsgraad wateroppervlak** > 50% per 100m²
belemmering water aan- en afvoer 0% per 100m²	**belemmering water aan- en afvoer** ≤ 5% per 100m²	**belemmering water aan- en afvoer** ≤ 20% per 100m²	**belemmering water aan- en afvoer** ≤ 40% per 100m²	**belemmering water aan- en afvoer** > 40% per 100m²
drijflagen 0% per 100m²	**drijflagen** ≤ 10% per 100m²	**drijflagen** ≤ 30% per 100m²	**drijflagen** ≤ 50% per 100m²	**drijflagen** > 50% per 100m²
houtachtige beplanting 0 per 100m¹	**houtachtige beplanting** ≤ 5 % per 100m¹	**houtachtige beplanting** ≤ 20 % per 100m¹	**houtachtige beplanting** ≤ 50 % per 100m¹	**houtachtige beplanting** > 50 % per 100m¹
breedte houtachtige beplanting ≤ 50 cm	**breedte houtachtige beplanting** ≤ 100 cm	**breedte houtachtige beplanting** ≤ 150 cm	**breedte houtachtige beplanting** ≤ 200 cm	**breedte houtachtige beplanting** > 200 cm

4.3.2 Harmonisatie werkwijze bermen, ruw gras, sloten, waterpartijen en landschapselementen.

In oktober en november 2019 is het beheer van bermen, ruw gras, sloten, waterpartijen en landschapselementen geharmoniseerd. Belangrijkste redenen hiervoor waren de grote verschillen in de werkwijzen van de voormalige gemeenten en de noodzakelijke aanbesteding van de onderhoudscontracten. De harmonisatie werd begeleid door een klankbordgroep met leden vanuit het POM, ZLTO, dorpsraad Keldonk. dorpsraad Olland, Het Roois Landschap, IVN afdeling Sint-Oedenrode en IVN afdeling Veghel.
Er werden 17 standaard werkwijzen bepaald voor verschillende beheersituaties, daarnaast werden algemene werkwijzen ontwikkeld voor de omgeving van bushaltes en voor bermen met overmatige groei van riet.

Hieronder een voorbeeld van een werkwijze voor landbouwwegen met standaard bermen en C sloten:

Planmatig cyclisch beheer	verkeersveiligheid	biodiversiteit	watersysteem
2 keer per jaar maaien van bermstrook langs rand rijbaan	ja	n.v.t.	n.v.t.
1 keer per 2 jaar berm gefaseerd geheel maaien	n.v.t.	Ja: tegengaan successie	Ja: i.v.m. maaien sloot
1 keer per 2 jaar de bermsloten maaien, 1 zijde per jaar	n.v.t.	Ja: tegengaan successie	Ja
1 keer per 7 jaar profiel watervoerende C sloten inspecteren	n.v.t.	n.v.t.	Ja

De geharmoniseerde werkwijze is van kracht sinds juli 2020.

4.3.3 Alternatieve werkwijzen buitengebied

Het beheer in het buitengebied kán worden geïntensiveerd maar dat heeft grote gevolgen voor de biodiversiteit en voor het benodigde budget. Twee voorbeelden die dit illustreren:

Voorbeeld 1: Intensiveren van het maaien van sloten door de gemeente.
Bermsloten worden nu meestal 1 keer per 2 jaar gemaaid door de gemeente. Dit gebeurt op basis van de onderhoudsplicht zoals bepaald in de Keur van de beide waterschappen. Voor de biodiversiteit wordt altijd maar 1 kant van de weg gemaaid, de andere zijde wordt een jaar later gemaaid. Als de sloot wordt gemaaid dan dient de berm ook gemaaid te worden omdat het slotenmaaisel anders in het lange bermgras wordt gedeponeerd wat erg lastig is voor het verzamelen en opruimen van het maaisel.
De onderhoudscyclus van de sloot wordt dus verdubbeld en de onderhoudscyclus van de berm ook. Dit betekent dus bijna een verdubbeling van de onderhoudskosten.

Voorbeeld 2: Intensiveren van het maaien van wegbermen
In de beheercyclus worden bermstroken langs de rijbaan 2 keer per jaar gemaaid en de rest van de berm tegelijk met de bermsloot, meestal 1 keer per 2 jaar. Dit bermonderhoud heeft dus een relatie met het slootonderhoud maar ook met het verbeteren van de biodiversiteit in de berm. Het extensieve beheer is goed voor de aanwezige insecten en andere dieren waaronder bijen,

hommels en de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups. Intensivering van het maaien van de bermen zal een negatief effect hebben.

De natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups wordt steeds belangrijker. In de landelijke Leidraad Beheersing Eikenprocessierups wordt geadviseerd om de leefomstandigheden van de natuurlijke vijanden te verbeteren om zo de bestrijding met bacteriepreparaten te kunnen verlagen. Wegbermen zijn de beste plekken om dit te doen. De gemeente Meierijstad doet mee aan een LIFE project in dit kader.

De keuze om de bermsloten en bermen in de basis jaarlijks te maaien kost € 276.000,- extra. Zie ook tabel 6 in bijlage 2 voor de details van alle opties.

De ramingen zijn indicatief. De exacte meerkosten vergen een inventarisatie en mogelijk ook een z.g. ‘nulbeurt’ om de staat van onderhoud naar het gewenste niveau te brengen.

Bij intensivering wordt nog steeds niet voldaan aan alle eisen voor kwaliteitsniveau B. Dat vergt een nog veel grotere investering waarbij ook bermen opnieuw ingezaaid moeten worden. De totale inspanning hiervoor is momenteel niet inzichtelijk.

4.3.3 Conclusie en advies t.a.v. alternatieven

De huidige beheercyclus van bermen en sloten is het resultaat van een integrale afweging; verandering van dit basisregime is niet alleen een budgetkwestie maar heeft bredere negatieve gevolgen, onder andere voor de biodiversiteit.
Als we de trend van afname van biodiversiteit willen doorbreken dan is intensivering van het beheer ongewenst. Daarom wordt het beheer alleen geïntensiveerd als er sprake is van grote negatieve gevolgen voor de verkeersveiligheid door opgaande (riet)vegetatie in de berm of in de bermsloot.

Wij adviseren dan ook om het beheercyclus in het buitengebied niet te wijzigen.

Bijlage 1: huidige onderhoudsregime per deelgebied

Tabel 1. Algemeen planmatig onderhoudsregime in de bebouwde omgeving (m.u.v. de 3 belangrijkste winkelcentra en enkele hotspots)					
Beheer Categorie	**Snoei en randen beheer**	**Onkruid beheer**	**Zwerfvuil Beheer en/of veegbeheer**	**Natuurlijk afval**	**Maai beheer**
Houtige beplanting					
Hagen	2x per jaar knippen	Kwaliteitsniveau C	Kwaliteitsniveau C	3 x blad ruimen in 3 winkelcentra 2x blad ruimen in overige gebieden	n.v.t.
Bodembedekkers	1x per jaar randensnoei 1x per 2 jaar wintersnoei	Kwaliteitsniveau C	Kwaliteitsniveau C	2x blad ruimen	n.v.t.
Heesters	1x per jaar randensnoei 1x per 3 jaar wintersnoei	Kwaliteitsniveau C	Kwaliteitsniveau C	2x blad ruimen	n.v.t.
Bosplantsoen	1x per jaar randensnoei 1x per 4 jaar wintersnoei	1x per jaar uitmaaien rand beplanting	In de rand van de beplanting, Kwaliteitsniveau C	2x blad ruimen in de rand van de beplanting	n.v.t.
Bomen	1x per jaar waterlot verwijderen 1x per 3 jaar snoei op basis van inspecties	Bomen in verharding: Kwaliteitsniveau C	Bomen in verharding: Kwaliteitsniveau C	Bomen in verharding: Kwaliteitsniveau B	n.v.t.
Kruidachtige vegetaties					
Wisselperken	n.v.t.	Kwaliteitsniveau B	Kwaliteitsniveau B	Kwaliteitsniveau B	n.v.t.
Vaste planten	1x per jaar	Kwaliteitsniveau B	Kwaliteitsniveau B	Kwaliteitsniveau B	n.v.t.
Gazons	Kwaliteitsniveau C	Kwaliteitsniveau C	Kwaliteitsniveau C	Kwaliteitsniveau C	Kwaliteitsniveau C

Beheer Categorie	Snoei en randen beheer	Onkruid beheer	Zwerfvuil Beheer en/of veegbeheer	Natuurlijk afval	Maai beheer
Bermen en ruw gras	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Incidenteel op “hotspots”.	1x per jaar randen wegen en paden 1x per jaar het gehele terrein (meestal in 2 fasen) Geselecteerde Eco terreinen: begrazingsbeheer
Waterpartijen en sloten					
Stadswateren	n.v.t.	n.v.t.	Kwaliteitsniveau B	n.v.t.	1x per jaar uitmaaien
Sloten	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1x per jaar uitmaaien, incidenteel 2x per jaar (aanwijzing waterschap)
Verhardingen					
Recreatieve paden	n.v.t.	Kwaliteitsniveau B	Kwaliteitsniveau B	2x blad ruimen	n.v.t.
Wegen, straten en pleinen*	n.v.t.	Kwaliteitsniveau B	Kwaliteitsniveau B	2x blad ruimen	n.v.t.
* Zie ook de uitleg over instandhoudingsbeheer van verhardingen in relatie tot het netheidsbeheer					

Tabel 2. Algemeen planmatig onderhoudsregime in de 3 winkelcentra van Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel					
Beheer Categorie	**Snoei en randen beheer**	**Onkruid beheer**	**Zwerfvuil Beheer en/of veegbeheer**	**Natuurlijk afval**	**Maai beheer**
Houtige beplanting					
Hagen	3x per jaar knippen	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	3 x blad ruimen	n.v.t.
Bodembedekkers	1x per jaar randensnoei 1x per 2 jaar wintersnoei	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	3x blad ruimen	n.v.t.
Heesters	1x per jaar randensnoei 1x per 3 jaar wintersnoei	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	3x blad ruimen	n.v.t.
Bosplantsoen	1x per jaar randensnoei 1x per 4 jaar wintersnoei	1x per jaar uitmaaien rand beplanting	In de rand van de beplanting, Kwaliteitsniveau A	3x blad ruimen in de rand van de beplanting	n.v.t.
Bomen	2x per jaar waterlot verwijderen 1x per 3 jaar snoei op basis van inspecties	Bomen in verharding: Kwaliteitsniveau A	Bomen in verharding: Kwaliteitsniveau A	Bomen in verharding: Kwaliteitsniveau A	n.v.t.
Kruidachtige vegetaties					
Wisselperken	n.v.t.	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	n.v.t.
Vaste planten	1x per jaar	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	n.v.t.
Gazons	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A
Waterpartijen en sloten					
Stadswateren	n.v.t.	n.v.t.	Kwaliteitsniveau A	n.v.t.	1x per jaar uitmaaien
Verhardingen					
Trottoirs en paden	n.v.t.	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	3x blad ruimen	n.v.t.
Wegen, straten en pleinen*	n.v.t.	Kwaliteitsniveau A	Kwaliteitsniveau A	3x blad ruimen	n.v.t.
* Zie ook de uitleg over het instandhoudingsbeheer van verhardingen in relatie tot het netheidsbeheer					

Tabel 3. Algemeen planmatig onderhoudsregime in het buitengebied					
Beheer Categorie	**Snoei en randen beheer**	**Onkruid beheer**	**Zwerfvuil Beheer en/of veegbeheer**	**Natuurlijk afval**	**Maai beheer**
Houtige beplanting					
Hagen	2x per jaar knippen	2x per jaar uitmaaien haagvoet	Incidenteel op “hotspots”.	n.v.t.	n.v.t.
Bosplantsoen	1x per jaar randensnoei 1x per 4 jaar wintersnoei	1x per jaar uitmaaien rand beplanting	In de rand van de beplanting, Kwaliteitsniveau C	2x blad ruimen in de rand van de beplanting	n.v.t.
Houtsingels met recreatieve paden	1x per 2 jaar randensnoei 1x per 6 jaar dunnen of afzetten beplanting	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Recreatief pad 3-4x per jaar maaien
Overige houtsingels, struwelen en bosjes	1x per 6 jaar randensnoei 1x per 12 jaar dunnen of afzetten beplanting	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bomen	1x per 3 jaar snoei op basis van inspecties	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Kruidachtige vegetaties					
Bermen en ruw gras	n.v.t.	n.v.t.	Incidenteel op “hotspots”.	n.v.t.	2x per jaar randen wegen en paden 1x per 2 jaar de overige berm of het gehele terrein (meestal in 2 fasen). Geselecteerde natuurterreinen en ecologische

					verbindingszones: begrazingsbeheer
Waterpartijen en sloten					
Kleine wateren	Jaarlijks gefaseerd houtig opschot oevers verwijderen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1x per jaar gefaseerd een deel uitmaaien
Sloten	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	(berm) sloten met gedeelde onderhouds-plicht 1x per 2 jaar uitmaaien, overige sloten1x per jaar uitmaaien
Verhardingen					
Recreatieve paden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Struinpaden 3-4x per jaar maaien. Zie ook beheer bermen
Wegen, straten en pleinen*	n.v.t.	1x per jaar goten en verkeersdruppels	Incidenteel op “hotspots”.	n.v.t.	n.v.t.
* Zie ook de uitleg over het instandhoudingsbeheer van verhardingen in relatie tot het netheidsbeheer					

Bijlage 2. Alternatieven voor opwaardering onderhoudsregime per deelgebied

In deze bijlage zijn de adviezen ingedeeld in 3 categorieën met de volgende symbolen:
☺ deze optie is praktisch en organisatorisch mogelijk;
😐 deze optie is praktisch en organisatorisch mogelijk maar niet wenselijk;
☹ deze opties niet mogelijk of praktisch en/of organisatorisch slecht uitvoerbaar.

Tabel 4.Opties onderhoudsregime in de bebouwde omgeving (m.u.v. de 3 belangrijkste winkelcentra en enkele hotspots)

Beheercategorie	Huidige werkwijze	Optie	Meerkosten	Advies
Groen en verhardingen	2x blad ruimen in de herfst	Beheersing natuurlijk afval o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 263.083,32	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk maar minder geschikte werkwijze voor werkvoorzieningsbedrijven en veel duurder. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken
	2x blad ruimen in de herfst	3x blad ruimen in de herfst	€ 175.388,88	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk
Hagen	2x per jaar knippen	Knippen o.b.v. beeldmaatlat niveau B	€ 185.948,46*	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk maar niet wenselijk. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken
	2x per jaar knippen	3x per jaar knippen	€ 117.659,27	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk
	Onkruidbeheer haagvoet o.b.v. kwaliteitsniveau C	Onkruidbeheer haagvoet o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 13.255,25	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk
	Zwerfvuilbeheer haagvoet o.b.v. kwaliteitsniveau C	Zwerfvuilbeheer haagvoet o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 2.440,59	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk
Bodembedekkers	Onkruidbeheer o.b.v. kwaliteitsniveau C	Onkruidbeheer o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 9.809,66	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk
	Zwerfvuilbeheer o.b.v. kwaliteitsniveau C	Zwerfvuil Beheer o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 1.818,38	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk

	1x per jaar randensnoei	Beheersing overgroei randen o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 21.494,71*	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk maar minder geschikte werkwijze voor werkvoorzieningsbedrijven. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken
	1x per 2 jaar wintersnoei	Snoeibeeld o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 5.188,48*	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken
Sierheesters	Onkruidbeheer o.b.v. kwaliteitsniveau C	Onkruidbeheer o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 20.763,27	🙂 Praktisch en organisatorisch mogelijk
	Zwerfvuilbeheer o.b.v. kwaliteitsniveau C	Zwerfvuilbeheer o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 3.841,31	🙂 Praktisch en organisatorisch mogelijk
	1x per jaar randensnoei	Beheersing overgroei randen o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 39.923,03*	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk maar minder geschikte werkwijze voor werkvoorzieningsbedrijven. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken
	1x per 3 jaar wintersnoei	Snoeibeeld o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 37.177,99*	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken
Bosplantsoen	1x per jaar uitmaaien rand beplanting	Beheersing hoogte en kruidenrijkdom randvegetatie o.b.v. kwaliteitsniveau B	Niet bekend	☹️ Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder. Minder geschikte werkwijze voor werkvoorzieningsbedrijven. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken
	Zwerfvuilbeheer buitenrand o.b.v. kwaliteitsniveau C	Zwerfvuilbeheer buitenrand o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 7.589,61	🙂 Praktisch en organisatorisch mogelijk

	1x per jaar randensnoei	Beheersing overgroei randen o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 4.056,11*	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder. Minder geschikte werkwijze voor werkvoorzieningsbedrijven. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken
	1x per 4 jaar wintersnoei	Snoeibeeld o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 42.779,55*	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk maar weinig verschil in beeld. Bestaande contract moet heronderhandeld worden om dit mogelijk te maken
Bomen	1x per jaar waterlot verwijderen	Snoeibeeld o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 46.559,54*	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk maar minder geschikte werkwijze voor werkvoorzieningsbedrijven
	1x per 3 jaar visuele boomveiligheids- en onderhoudsinspectie	Inspectie o.b.v. kwaliteitsniveau B	n.v.t.	☹ Uitvoering o.b.v. beeldkwaliteit praktisch en organisatorisch onmogelijk
	1x per 3 jaar snoei op basis van inspecties	Snoei o.b.v. kwaliteitsniveau B	n.v.t.	☹ Uitvoering o.b.v. beeldkwaliteit praktisch en organisatorisch ongewenst vanwege onderhoudssystematiek o.b.v. inspecties
	Onkruidbeheer boomspiegels o.b.v. kwaliteitsniveau C	Onkruidbeheer boomspiegels o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 0,00	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk
	Zwerfvuilbeheer boomspiegels o.b.v. kwaliteitsniveau C	Zwerfvuilbeheer boomspiegels o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 4.122,40	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk
Gazons	Beheersing grashoogte o.b.v. kwaliteitsniveau C	Beheersing grashoogte o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 10.335,64	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk
	Beheersing overgroei randen o.b.v. kwaliteitsniveau C	Beheersing overgroei randen o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 53.246,70	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk

	Zwerfvuilbeheer o.b.v. kwaliteitsniveau C	Zwerfvuilbeheer o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 13.546,72	☺ Praktisch en organisatorisch mogelijk
Bermen en ruw gras	1x per jaar randen wegen en paden maaien en ruimen 1x per jaar het gehele terrein (meestal in 2 fasen) maaien en ruimen	Beheersing hoogte vegetatie en kruidensamenstelling o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normprijzen voorhanden	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder. Onderhoudscontracten opnieuw aanbesteden.
	1x per jaar randen wegen en paden maaien en ruimen 1x per jaar het gehele terrein (meestal in 2 fasen) maaien en ruimen	2x per jaar het gehele terrein maaien en ruimen	€ 45.834,28	😐 Praktisch en organisatorisch mogelijk maar verlaging van biodiversiteit
Stadswateren	1x per jaar uitmaaien	Beheersing vegetatie o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normprijzen voorhanden	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder. Onderhoudscontracten moeten opnieuw worden aanbesteed wegens de gewijzigde systematiek. Er wordt geen rekening gehouden met regelgeving van het waterschap.
Sloten	1x per jaar uitmaaien, incidenteel 2x per jaar (aanwijzing waterschap)	Beheersing vegetatie o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normprijzen voorhanden	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder. Onderhoudscontracten moeten opnieuw worden aanbesteed wegens de gewijzigde systematiek. Er wordt geen rekening gehouden met regelgeving van het waterschap.
			* = raming o.b.v. normprijzen	

Tabel 5. Opties planmatig onderhoudsregime in de 3 winkelcentra van Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel				
Beheercategorie	**Huidige werkwijze**	**Optie**	**Meerkosten**	**Advies**
Stadswateren	1x per jaar uitmaaien	Beheersing vegetatie o.b.v. kwaliteitsniveau A	Geen normprijzen voorhanden	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar veel duurder. Onderhoudscontracten moeten opnieuw worden aanbesteed wegens de gewijzigde systematiek. Er wordt geen rekening gehouden met regelgeving van het waterschap.
Bomen	2x per jaar waterlot verwijderen	Snoeibeeld o.b.v. kwaliteitsniveau A	€ 497,85*	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar minder geschikt voor werkvoorzieningsbedrijven
	1x per 3 jaar visuele boomveiligheids- en onderhoudsinspectie	Inspectie o.b.v. kwaliteitsniveau A	n.v.t.	☹ Wordt niet geadviseerd. De uitvoering o.b.v. beeldkwaliteit praktisch en organisatorisch onmogelijk
	1x per 3 jaar snoei op basis van inspecties	Snoei o.b.v. kwaliteitsniveau A	n.v.t.	☹ Wordt niet geadviseerd. De uitvoering o.b.v. beeldkwaliteit praktisch en organisatorisch ongewenst vanwege onderhoudssystematiek o.b.v. inspecties
			* = raming o.b.v. normprijzen	

Tabel 6.Opties planmatig onderhoudsregime in het buitengebied				
Beheercategorie	**Huidige werkwijze**	**Optie**	**Meerkosten**	**Advies**
Hagen	2x per jaar knippen	Knippen o.b.v. beeldmaatlat niveau B	€ 18.353,42*	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar niet wenselijk vanwege hogere kosten en te kleine verschillen kwaliteit Bestaande contracten opnieuw aanbesteden vanwege gewijzigde systematiek
	2x per jaar knippen	3x per jaar knippen	€ 6.667,04	🙂 Praktisch en organisatorisch mogelijk
	Uitmaaien haagvoet 2x per jaar	Onkruidbeheer haagvoet o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normbedragen voorhanden	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar niet te combineren met het bermbeheer. Bestaande contracten opnieuw aanbesteden vanwege gewijzigde systematiek
Bosplantsoen/houtsingels/bosjes	1x per 6 jaar uitmaaien rand beplanting	Beheersing hoogte en kruidenrijkdom randvegetatie o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normbedragen beschikbaar	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder Bestaande contracten opnieuw aanbesteden vanwege gewijzigde systematiek. Er is totaal geen reden om deze hoge esthetische kwaliteit in het buitengebied na te streven. Intensivering

				van het beheer is slecht voor de biodiversiteit
	1x per 12 jaar hakhoutbeheer/dunning	Snoeibeeld o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normbedragen beschikbaar	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar duur en geen hakhoutbeheer mogelijk Bestaande contracten opnieuw aanbesteden vanwege gewijzigde systematiek. Er is totaal geen reden om deze hoge esthetische kwaliteit in het buitengebied na te streven. Intensivering van het beheer is slecht voor de biodiversiteit
Bomen	1x per 3 jaar waterlot verwijderen	Snoeibeeld o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 114.483,56*	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar duur. Deze hoge esthetische kwaliteit is op veel plekken niet nodig
	1x per 3 jaar visuele boomveiligheids- en onderhoudsinspectie	Inspectie o.b.v. kwaliteitsniveau B	n.v.t.	☹ Wordt niet geadviseerd. De uitvoering o.b.v. beeldkwaliteit praktisch en organisatorisch onmogelijk
	1x per 3 jaar snoei op basis van inspecties	Snoei o.b.v. kwaliteitsniveau B	n.v.t.	☹ Uitvoering o.b.v. beeldkwaliteit praktisch en organisatorisch ongewenst vanwege onderhoudssystematiek o.b.v. inspecties. Het onderhoudscontract moet voor deze werkwijze opnieuw worden aanbesteed.
Bermen en ruw gras	1x per jaar randen wegen en paden maaien en ruimen 1x per jaar het gehele terrein (meestal in 2 fasen) maaien en ruimen, bermen 1x per 2 jaar	Beheersing hoogte vegetatie en kruidensamenstelling o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normprijzen voorhanden	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder en door intensivering slecht voor de biodiversiteit en voornamelijk voor de natuurlijke vijanden

	maaien tegelijk met de bermsloot, bermen met veel riet vaker wegens verkeersveiligheid			van de eikenprocessierups. Het onderhoudscontract moet voor deze werkwijze opnieuw worden aanbesteed.
Bermen en ruw gras	Verharde wegen 1x per jaar randen wegen en paden maaien en ruimen 1x per jaar het gehele terrein (meestal in 2 fasen) maaien en ruimen, bermen 1x per 2 jaar maaien tegelijk met de bermsloot, bermen met veel riet vaker wegens verkeersveiligheid	Verhogen van het basis-maairegime naar 1x per jaar	€ 72.500	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder en door intensivering slecht voor de biodiversiteit en voornamelijk voor de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups Dit is ook noodzakelijk in combinatie met het verhogen van de maaifrequentie van bermsloten met gedeelde onderhoudsplicht
Bermen en ruw gras	Onverharde wegen 1x per 6 jaar houtig opschot afzetten. Waar van toepassing: 1x per 2 jaar maaien tegelijk met de schouwsloten	Verhogen van het basis-maairegime naar 1x per jaar	€ 13.000	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar duur en door intensivering slecht voor de biodiversiteit (o.a. struweel vogels) en voornamelijk voor de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups. Er is op veel plaatsen een z.g. ‘nulbeurt’ nodig. De kosten hiervoor zijn niet bekend. Dit is ook noodzakelijk in combinatie met het verhogen van de maaifrequentie van bermsloten met gedeelde onderhoudsplicht
Poelen en andere kleine wateren	1x per jaar deels uitmaaien	Beheersing vegetatie o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normprijzen voorhanden	☹ Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder en slecht voor de biodiversiteit. Het onderhoudscontract

				moet voor deze werkwijze opnieuw worden aanbesteed.
Sloten, volledig eigen beheer	1x per jaar uitmaaien	Beheersing vegetatie o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normprijzen voorhanden	☹ Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder. Er wordt geen rekening gehouden met regelgeving van het waterschap. Het onderhoudscontract moet voor deze werkwijze opnieuw worden aanbesteed.
(Berm)sloten, gedeelde onderhoudsplicht	1x per 2 jaar uitmaaien	Beheersing vegetatie o.b.v. kwaliteitsniveau B	Geen normprijzen voorhanden	☹ Wordt niet geadviseerd. Het is wegens gedeelde onderhoudsplicht praktisch en organisatorisch onmogelijk en bovendien aanzienlijk duurder. Slecht voor de biodiversiteit. Er wordt geen rekening gehouden met regelgeving van het waterschap. Het onderhoudscontract moet voor deze werkwijze opnieuw worden aanbesteed.
(Berm)sloten, gedeelde onderhoudsplicht	1x per 2 jaar uitmaaien	1x per jaar uitmaaien Hierbij is het ook noodzakelijk om de berm tegelijk met de sloot te maaien.	€ 190.500,- + € 72.500,- + € 13.000,-	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar aanzienlijk duurder en door intensivering slecht voor de biodiversiteit en voornamelijk voor de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups
Wegen, straten, pleinen	Onkruidbeheersing 1x per jaar goten en verkeersdruppels	Onkruidbeheersing o.b.v. kwaliteitsniveau B	€	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar het wordt niet geadviseerd omdat de beeldkwaliteit buiten de kom niet nodig is en daarom is dit te duur. Het onderhoudscontract moet

				voor deze werkwijze opnieuw worden aanbesteed.
Wegbermen	Incidenteel zwerfvuilbeheer bermen op “hotspots”.	Zwerfvuilbeheer bermen o.b.v. kwaliteitsniveau B	€ 30.000,-	😐 Wordt niet geadviseerd. Het is praktisch en organisatorisch mogelijk maar het wordt niet geadviseerd: op heel veel plekken is het niet nodig wegens extensief ruimtegebruik en daarom te duur. Het onderhoudscontract moet voor deze werkwijze opnieuw worden aanbesteed.
			* = raming o.b.v. normprijzen	